

Izbija vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879 CHICAGO 23, ILL., ČETRTEK, 23. SEPTEMBRA (SEPT. 23), 1943 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 186

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Ameriške in britske čete prodirajo proti Neaplu

Nemci sistematično plenijo in požigajo Neapel, proti kateremu prodirajo ameriške in britske čete. Železniške proge med Neaplom in Rimom tarča zavezniških bomb. Francoške čete osvobodile zapadno obrežje Korzike s pomočjo italijanskih vojakov. Angleži okupirali tri otoke na Egejskem morju.—Rusi zasedli Černigov, nemško trdnjavo in železniški center, v prodiranju proti Kijevu.—Japonska baza pri Kaiapitu, Nova Gvineja, padla

Zavezniški stan. Afrika, 22. sept.—Oddelek pete ameriške in osme britske armade so okupirali nadaljnjih pet mest v prodiranju v smeri Neapla na 55 milj dolgi fronti, se glasi uradni komunik. Ta so Campagna, Montecorvino, Rovella, San Cipriano in Potenza. Slednja je važen železniški center.

(Radio Berlin je danes naznanil, da je bila zavezniška sila na salernski fronti ojačena s prihodom treh novih divizij.) Ameriški bombardniki so izvršili nov napad na Leghorn, tretje največje italijansko pristaniščno mesto, ki leži 160 milj severno od Rima.

Zavezniški stan. Afrika, 22. sept.—Nemci požigajo in plenijo Neapel in zamerja kažejo, da bodo zapustili mesto. Neapel je v plamenih in ti se vidijo iz otoka Procida v bližini te italijanske luke. Ta otok je v zavezniških rokah. Plenitve in požiganje se vrše sistematično. Peta ameriška armada pod poveljstvom generala Marka W. Clarka je okupirala Eboli, kjer je bil nemški glavni stan v teku ljutih bitk na salernski fronti zadnji teden. Oddelek te armade skušajo zasedi dostope do ravnine pri Neaplu, osma britska armada pa skuša priti v Neapel z druge strani.

Ameriški letalci mečejo bombe na nemške motorne transporte, ki beže proti zapadu od Potenze, 40 milj vzhodno od Eboli, brez oviranja s strani nemške letalske sile. Poročila trdijo, da zavezniški kontrolirajo ozračje nad južno Italijo.

Nemci so se umaknili iz sektorja na koncu salernske fronte, da se izognejo zajetju s strani osme britske armade, ki se bliža temu sektorju. Večina sovažne sile se je umaknila na drugo stran reke Sele. Doslej se ni pokazalo še nobeno znamenje, da bodo Nemci formirali novo bojno črto in skušali ustaviti prodiranje britske armade. Nemci se umičejo s tako naglico, da puščajo orožje in drugo bojno opremo na poti, po kateri beže proti severu.

Tarča največjih zavezniških bombnih napadov so železniške proge med Neaplom in Rimom. Bombe padajo na Torre Annunziato, Sarno, Pompej, Castelnuovo, Formio, Avellino in Calabria, centre železniške proge. Francoške čete in rodoljubi so osvobodili vse zapadno obrežje Korzike, francoskega otoka na Sredozemskem morju, s pomočjo italijanskih vojakov, ki se zdaj bore na njihovih strani proti Nemcem. Nacijska vojaška posadka okrog 12,000 mož se je umaknila v Bastijo, glavno otoko luko.

Francozi so že zasedli Ajaccio, glavno mesto, St. Florent, Corto, Zorzo, Levie in Sarteno. Nemci še drže Bonifacio in Porto Vecchio. Italijanska vojaška posadka okrog 40,000 mož se je odzvala apelu maršala Badoglija, naj se bori proti Nemcem. Poroča se, da se je samo tisoč italijanskih vojakov pridružilo nemški sili.

Kairo, Egipt, 22. sept.—Zavezniški so potrdili poročila, da so britske čete zasedle tri otoke na Egejskem morju. Ti so Kos, Leros in Samos. Prva dva spa-

data v grupo italijanskih Dodekaneških otokov, Samos pa je grški otok. Britska sila je v okupacijo teh otokov zlomila "železni obroč," s katerim je skušal Hitler zapečatiti Egejsko morje in grško celino in preprečiti zavezniške napade.

Z okupacijo Lerosa je britska sila dobila glavno italijansko mornarično bazo v Dodekaneški otoški grupi. Vsi trije otoki so velike stratežne vrednosti v zavezniških operacijah, katerih cilj je okupacija vseh otokov na Egejskem morju, ki so pod nemško kontrolo.

London, 22. sept.—Zadnja nemška trdnjava pred dostopom do reke Dnjeper se je zrušila pod udarci ruske armade. Vest iz Moskve pravi, da so Rusi okupirali Černigov, železniško in cestno križišče, 78 milj severovzhodno od Kijeva, glavnega ukrajinskega mesta, in zdobili nemško obrambno črto ob reki Desni. V prodiranju proti Kijevu in Smolensku so Rusi okupirali 1140 vasi in naselbin.

Prvi ruski vojaški oddelki so dospeli do točke, ki je razdalja samo 28 milj od Kijeva. Okupacija Černigova je naznanil maršal Stalin, ki je dejal, da je bilo to mesto najvažnejši center nemške bojne črte ob reki Desni. Dalje je rekel, da so ruske armade osvobodile polovico ozemlja v obsegu 580,000 kvadratnih milj, ki ga je nacijska oborožena sila okupirala od invazije Rusije v juniju l. 1941. Černigov je prišel v nemške roke 12. septembra 1941. Iz tega mesta vodijo železnice v Gošel, Odeso, Minsk, Vitebsk in Smolensk in od tam v Varšavo, poljsko prestolnico.

Zavezniški stan na Pacifiku, 22. sept.—Avstralske čete so okupirale Kaiapit, 60 milj nad Laeju, japonsko bazo na Novi Gvineji, katera je prej padla. Avstralske čete so pripeljali ameriški transporti. Kaiapit leži 70 milj južno od Madanga, druge japonske baze.

Ameriški bombardniki so utrli pot izkrcanju avstralskih čet z bombardiranjem japonske baze pri Kaiapitu. Glavni stan generala Douglasa MacArthurja poroča, da so ameriški letalci izvršili nove napade na japonske baze pri Madangu in Wewaku. Nova Gvineja.

Donald Nelson dospel v London

London, 22. sept.—Donald Nelson, načelnik ameriškega odbora za vojno produkcijo, je dospel sem in se takoj sestal z Oliverjem Lytteltonom, angleškim ministrom za vojno produkcijo. V prihodnjih dneh bo Nelson obiskal angleške vojne industrije in ameriška vojaška taborišča.

Sodišče potrdilo obsodbo trockistov

St. Louis, Mo., 22. sept.—Osmo federalno prizivno sodišče je soglasno potrdilo obsodbo 18 članov socialistične delavske stranke, pristašev Leona Trockega, ki so bili spoznani za krive kršenja protizarotniškega zakona na obravnavi v Minneapolisu l. 1941. Med obsojenci je Jake Cooper, bivši telesni stražnik Trockega.

Marshall postane vrhovni poveljnik

Imenovanje bo naznanjeno ta teden

Washington, D. C., 22. sept.—General George C. Marshall, šef ameriškega generalnega štaba, bo ta teden imenovan za vrhovnega poveljnika ameriško-britske oborožene sile na vseh frontah, pravijo poročila iz kongresnih in vojaških krogov.

Imenovanje, katero bo naznanil predsednik Roosevelt z odobritvijo članov britskega vojnega kabineta, bo dalo Marshallu vrhovno oblast in poveljstvo ne samo nad oboroženo silo na kopnem, temveč tudi nad ono na morju in v zraku.

Doznava se, da sta se predsednik Roosevelt in premier Churchill sporazumela na konferenci v Quebecu, Kanada, da Marshall postane vrhovni poveljnik ameriško-britske oborožene sile in da general ni bil informiran o tem.

Mnenje prevladuje, da bo Marshallov glavni stan v Londonu, v bližini pozorišča napovedanih operacij, ki bodo uvod v zavezniško invazijo Francije in nizozemskih držav in ustanovitev druge fronte v zapadni Evropi.

Člani skupnega generalnega štaba, v katerem so general H. H. Arnold, admiral William D. Leahy in admiral Ernest J. King, niso bili doslej informirani o obsegu Marshallove avtoritete. Ta bo vključevala vodstvo vseh faz vojne strategije na vseh frontah. General Marshall je star 62 let.

Zavezniški stan. Avstralija, 22. sept.—General Douglas MacArthur, vrhovni poveljnik zavezniške sile v južozapadnem delu Pacifika, je s svojo izjavo potrdil poročila, da bo britski admiral Louis Mountbatten, ki je bil imenovan za vrhovnega poveljnika v južozapadni Aziji, vodil glavni sunek proti Japoncem. MacArthur pravi, "da ni velike razlike, če jaz ali drugi vihti orožje, samo da se doseže zmaga. Zadovoljen bom z vlogo, katero mi predpišejo."

Rdeči križ se zauzel za ujetnike

Čungking, Kitajska, 22. sept.—Mednarodni Rdeči križ je apeliral na japonsko vlado, naj izboljša življenske pogoje belopoltnih vojnih ujetnikov, ki delajo na železnicah v džunglah med Burmo in Siamom. Tokio je obljubil, da bo upošteval apel. V Čungking dospela poročila trdijo, da je mnogo vojnih ujetnikov umrlo za posledicami mučenja, veliko pa so jih pokosile nalezljive bolezni. Na omenjenih železnicah je pred nekaj meseci garalo čez 6000 vojnih ujetnikov.

Mussolini se vrača v Italijo?

London, 22. sept.—Nacijska časniška agentura je poročala, da je Benito Mussolini zapustil Nemčijo po konferenci s Hitlerjem in odpotoval v Italijo, "kjer bo opazoval razplet dogodkov." Agentura trdi, da bo naznanilo o ustanovitvi nove fašistične vlade v Italiji objavljeno prihodnje dni. Mussolini bo reorganiziral fašistično milico in ta bo jedro njegove armade. On pa tudi izbral neko mesto v severni Italiji za sedež svoje vlade.

CHURCHILL NAPOVEDAL INVAZIJU ZAPADNE EVROPE

Premier orisal vojno strategijo na vseh frontah

KONFERENCA TREH VELESIL

London, 22. sept.—Premier Winston Churchill je večerj v svojem govoru v parlamentu zagotovil svet, da bo zavezniška sila invadirala Francijo in nizozemske države in odprla novo fronto, "ki potencialno še obstoja, ko bomo mi in naši ameriški zavezniški ugotovili, da je čas prišel za tako akcijo."

Churchill je orisal vojno strategijo na vseh frontah, zagovarjal zavezniško kampanjo v Italiji, zaeno pa je izjavil, da se bo konferenca med njim, predsednikom Rooseveltom in maršalom Stalinom vršila pred zaključitvijo tega leta. V svojem govoru, ki je trajal dve uri in sedem minut, je razkril veliki napredek zavezniških operacij proti sovražniku na kopnem, morju in v zraku, da so se ameriške čete izkrcale v Sardiniji in da ne bi bil Mussolini nikdar pobegnil iz Gran Sassa, če bi bila italijanska policija, ki ga je stražila, izpolnila ukaz, naj ga ustrelj, ako bo skušal pobegniti.

"Italija, ki je izgubila svoj imperij, je zdaj aktualno v vojni z Nemčijo," je rekel Churchill. "Njeni emisarji v Lizboni so nas že vprašali, kako naj se bori proti Nemcem na strani Združenih narodov. Zavezniški bodo vrgli ogromne armade v Italijo, ki se bodo borile proti nemški sili, dokler je ne zdrobe. Rusija se strinja z našimi operacijami v Sredozemlju in v bližnji bodočnosti se bo vršila konferenca reprezentantov Rusije, Velike Britanije in Amerike, na kateri bodo razpravljali o vseh vprašanih in problemih. Konferenca bo sledila sestanku zunanjih ministrov teh treh velesil. Upanje je, da bo konferenca postavila temelje trdni, prisrčni in trajni zvezi med Veliko Britanijo, Ameriko in Rusijo."

Churchill je dalje rekel, "da ameriška bojna mornarica že dominira Pacifik in da je kapitulacija italijanske bojne mornarice izpremenila situacijo na Sredozemskem morju. Francoške čete, ki so udarile po sovražniku na Korziki, da iztrgajo svojo domovino iz njegovih rok, se stalno reorganizirajo. Francoska oborožena sila bo kmalu tvorila armado 300,000 do 400,000 mož in bojna ladja Richellu se bo kmalu pridružila francoski bojni mornarici. Izgledov, da bo vojna kmalu končana, še ni, toda gotovo je, da bo naša oborožena sila, ki prekaša ostle v vseh ozirih, zdobila sovravnika. Nemške podmornice, opremljene s tajnim orožjem, so po štirih mesecih neaktivnosti, dobi, v kateri ni bil noben zavezniški parnik potopljen, spet v akciji."

Premier je naglasil, da je Nemčija dvakrat v življenju ene generacije vrgla svet v vojno. "Jedro Nemčije je Prusija, izvor ponavljajoče se kuge," je dejal. "Nacijsko trinoštvo in pruski militarizem sta dva glavna elementa v življenju Nemčije, ki morata biti popolnoma uničena."

Nemci aretirali italijanske kardinale
Madrid, Španija, 22. sept.—Nemške vojaške avtoritete v Rimu so aretirale več italijanskih kardinalov v zadnjih 24 urah. Aretacije so sledile svarilu, da mora Vatikan sodelovati s fašisti v Italiji, če noče biti izločen.

Domače vesti

Žena Johna Gorška umrla

Springfield, Ill.—Dne 21. septembra je umrla Mary Goršek, stara 67 let in rojena v Zagorju ob Savi, žena Johna Gorška, bivšega predsednika gl. porotnega odseka SNPJ. Bila je članica društva 47 SNPJ. Tukaj zapuščala poleg moža pet sinov, dve hčeri, sedem vnukov in sestro Katy Dolar, v stari domovini pa sestro Franciško Flisek, če je še živa.—(Uredništvo Prosvete in gl. upravni odborniki v gl. uradu SNPJ izrekajo globoko sožalje br. Goršku in družini na težki izgubi družice in matere.)

Dva nova grobova v Kansasu

Franklin, Kans.—Minuli mesec sta tukaj preminula dva stara člana SNPJ. Prvi je umrl Vincenc Esgoršek, star 70 let in doma od Zagorja. Zapuščala ženo, sina in hčer. Drugi pa je Jos. Rezen, star 66 let in rojen v Zagradu pri Škocjanu na Dolenjskem. V Ameriki je bil 41 let in tukaj zapuščala ženo in osem odraslih otrok, v Middlefieldu, N. Y., pa brata. Oba sta bila člana društva 92 SNPJ.

Vesti iz Clevelanda

Cleveland.—Dne 21. t. m. je umrla Frances Hegler, roj. Rus, v visoki starosti 85 let. Doma je bila iz Strug pri Ribnici na Dolenjskem in v Ameriko je prišla leta 1920 v spremstvu svoje hčere, poleg katere zapuščala še pet sinov.—Dalje je v bolnišnici umrl Josip Vičič v častiljivi starosti 95 let. Rojen je bil v Ilirski Bistrici, kjer zapuščala dva sinova in hčer, ako so že živi.—Pokojni Fr. Pečjak, o čigar smrti smo večerj poročali, je bil doma iz Viš-Glinec pri Ljubljani in zapuščala ženo, dva sinova in dve sestri. V Ameriki je bil 80 let.

Začetek jeseni

Danes je po koledarju nastopila jesen. Sonce je prekoračilo ekvator in zdaj odhaja na jug. Dan in noč sta enako dolga.

Korupcija v višjih krogih

Mnogo visokih uradnikov izginilo

Madrid, Španija, 22. sept.—Korupcija, politični in drugi zločini so bili razkriti v krogih, ki so imeli in imajo še visoke pozicije v Lavalovi vladi v Vichyju. To dejstvo razgalja cenzurirani francoski listi, ki prihajajo v Španijo.

V korupcijo so zapleteni nacijski uradniki v Lavalu naklonjeni prefekti, župani, krajevni kvizlini in drugi uradniki. Tem se že majojo tla pod nogami kot posledica razkrivanja njihovih zločinov. Mnogi so v strahu, da bodo umorjeni, ko se nacijska dominacija, ki jim nudi zaščito, zruši. Konec te je že na vidiku. V zadnjih dneh je veliko številno višjih uradnikov izginilo. Nekateri so pobegnili s svojimi družinami vred neznanokam, drugi pa v severne francoske province v bližini nemške meje. Nadaljnji niso zapustili svojih krajev ob pravem času in ti so zdaj v bolnišnicah, ječah ali pa na pokopališčih.

Francozi listi več ne prikrivajo resnosti situacije. Poročila govore o škandalih, razkrivanjih gnobilo, ki je nastala pod Lavalovo vlado, katera uživa zaščito nacijev.

Stavka jeklarjev v Garyju se širi

Gary, Ind., 22. sept.—Stavka, ki je izbruhnila v eni tovarni Carnegie-Illinois Steel Corp., se je razširila na dve drugi, ki izdelujeta jeklene plošče za ladje in parnike. Čez dva tisoč delavcev, članov jeklarjske unije CIO, je zavojevanih v stavki. Stavka je protest proti prenehanju delavcev.

Nemci priznali revolto v Sloveniji!

Gerilci okupirali Gorico in Bistrico

LONDON, 22. sept.—Nemci so danes uradno priznali poskus "slovenskih rebelev in italijanskih komunistov," da dobe kontrolo nad severozapadno Jugoslavijo in severovzhodno Italijo in da "rebell tam plenijo in ropajo."

"Nemške čete so s podporo narodnih fašističnih enot in prostovoljcev okupirale skoro vse važne kraje in komunikacijske zveze in zdaj napadajo rebele, ki plenijo in ropajo," se glasi nemški komunik.

Poročila, ki jih prejemo jugoslovanski krogi v Londonu, trdijo, da gerilake grupe drže čez polovico Jugoslavije in skoro vse dalmatinsko obrežje s izjemo nekaterih večjih mest. Močnost je, da je gerilaka sila, ki šteje okrog 200,000 mož, premagala nemške vojaške posadke v nekaterih krajih s pomočjo italijanskih čet.

Gerilci so okupirali Gorico in Bistrico. Rab in Korčulo, otoka v bližini dalmatinskega obrežja, in Zabljak v Črni gori ter osvobodili pet tisoč političnih ješnikov, ki so bili saprti v ječah na Rabu.

Finska se naveščala vojne

Zunanji minister priznal tipanja za mir

Stockholm, Švedska, 22. sept.—Finska vlada je dala Nemčiji uradno razumeti, da so se Finci naveličali bojevanja na strani nacijske armade in da želijo mir. Premier Edwin Linkomies je razkril, da je bil on tisti anonimni govornik, ki je zadnji teden izjavil, da Finska obžaluje, ker je v vojni z Veliko Britanijo in da je pripravljena skleniti mir s sovjetsko Rusijo, če dobi zagotovilo, da bo obdržala svojo predvojno neodvisnost in teritorialni status.

Linkomieseva proklamacija pomeni popoln preokret v finski zunanji politiki. Izzvala je presenečenje na Finskem, kjer ljudstvo ni bilo zaradi stroge cenzure informirano o vladnem vodstvu zunanjih zadev.

Finske čete se bore na strani nemških proti Rusiji od julija l. 1941. Politična klofuta nacijem s strani finske vlade je značilna v luči deklaracije, katero je premier Linkomies podal 11. septembra. On je takrat priznal, da bodo finske živilske rezerve kmalu izčrpane. Prej je vlada odprto izjavila, da Nemci drže finko gospodarstvo za vrat.

Finska vlada je s tem opozorila prebivalce, naj bodo pripravljeni na nemške represalije v obliki ustavitve dovoza živil. Izgleda, da se Finska ne boji nemške okupacije in da bojazni, katero je izražala pred enim letom, ni več.

Na Finskem se nahaja nemška armada okrog 80,000 mož. Večina te sile je koncentrirana na severni finski fronti v bližini Rusije. Finska vlada se je v zadnjih tednih že večkrat obrnila na Švedsko in Ameriko za posredovanje, ki naj bi odprlo pot za sklenitev miru, ne pa na Rusijo. Slednja insistira pri zahtevi, da mora Finska storiti prvi korak.

Nemci so pritiskali na Finsko za sklenitev pakta solidarnosti, a niso uspeli, kar je v glavnem zasluga Roberta M. McClintocka, opravnika ameriških poslaniških poslov v Helsinku. On je zapretil s prelomom diplomatskih odnosov s Finsko, če se bo udala nemškemu pritisku.

LEWIS UMAKNE PROŠNJO ZA VRNITEV V ADF

Njegove metode kritizirane na konvenciji

TEPTANJE NAČEL UNIONIZMA

Springfield, Ill., 22. sept.—Informacije iz zanesljivih virov se glase, da bo John L. Lewis umaknil petico za ponovno združitve rudarske unije UMWA z Ameriško delavsko federacijo, če je že ni. Ne glede na to, ali je bila petica umaknjena ali ne, se je na konvenciji Illinoiske delavske federacije, ki se vrši v tem mestu, pojavila tako močna opozicija proti Lewisu, da je nastal dvom glede vrnitve njegove unije v ADF, čeprav bi on to želel.

William Green, predsednik ADF, je v zadržnem maju naznanil, da je Lewis vložil aplikacijo za vrnitev UMWA v federacijo. Takrat je tudi rekel, da se bo vršila razprava o aplikaciji na seji članov izvršitvenega odbora ADF v Chicagu. Ta seja se je vršila v avgustu, toda aplikacija ni bila odobrena. Green je dejal, da bo o tej odločili konvencija ADF, ki se prične prihodnji mesec v Bostonu, Mass. Lewis je potem izjavil, da bo umaknil aplikacijo. Dokaz umaknitve bi bil v povrnitvi vsote \$50,000, katero je Lewis poslal ADF zaeno z aplikacijo. On in Green še nista razkrila, kje je to vsota.

Konvenciji Illinoiske delavske federacije so bile predložene resolucije z ostro obsodbo Lewisa in njegovih metod. Ena se glasi, "da je Lewis nešteto krat demonstriral, da je največji netilec razkolov v delavskem gibanju in direktno odgovoren za sprejetje Connally-Smithovega protistavkovnega zakona. On je renegat in s svojimi čini je očrnil vse delavsko gibanje. Vrnitev njegove unije pod katerimi koli pogoji v ADF je v konfliktu z interesi organiziranih delavcev. Lewisove ambicije po oblasti, publiciteti in prestižu so v nasprotju s temeljnimi načeli unionizma. On vedno podžiga razkole."

Resolucija dalje zahteva, da konvencija ADF zavrne Lewisovo aplikacijo za vrnitev rudarske unije.

Kongres sprejel Fulbrightovo resolucijo

Ameriška kooperacija z drugimi državami

Washington, D. C., 22. sept.—Resolucija kongresnika Fulbrighta, da se Amerika izreče za kooperacijo z drugimi državami pri formiranju mednarodnega ustroja za ohranitev miru, je bila sprejeta v nižji kongresni zbornici s 360 proti 29 glasovom. Dobila je čez sto glasov nad dvotretjinsko večino navzočih kongresnikov.

Za resolucijo je glasovalo 192 demokratov, 164 republikancev in štirje člani manjšinskih strank, proti pa 26 republikancev in trije demokrati.

Sprejetje resolucije ni samo zagotovilo Združenim narodom in delavcem pod osišeno okupacijo o kooperaciji, temveč tudi korak v razširjenju ameriške zunanje politike. Resolucija je bila po sprejetju poslana višji kongresni zbornici, kjer bo najbrže običajla v odseku za zunanje zadeve. Možnost je, da bo senat sprejel drugo resolucijo.

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (raven Chicago) in Kanado \$4.00 na leto...

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in neneročenih člankov se ne vračajo.

Naslov na vse, kar ima stik s listom: PROSVETA

2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Milwaučani se dobro odrezali

Milwaukee, Wis.—Dne 12. septembra je bil pri nas kampanjski shod za prodajo vojnih bondov.

Lepo—kaj ne! Čigava je to zaslug? Veste, to je treba povedati, kajti dostikrat pridemo v nepriroke, kadar računamo za sluge.

Podpisani bi dal kredit oziroma priznanje za ta lepi uspeh v prvi vrsti predsednici odbora za kampanjo Josephini Schlosar

Drugo, če ne glavno priznanje bi človek dal milwauškim rojakom. Brez njih dobre volje bi pač nič ne bilo storjenega.

Govornikov je bilo seveda nič koliko. Krono pa je odnesel Ebin Kristan. Le žal, da vsled različnih vzrokov—ne po njegovi krivdi—ni bil v stanu podati naši publikaciji vsega, kar je hotel.

Sedaj pa, ko je eno delo dovršeno, pričnemo z drugim. Kampanja za SANS je na dnevnem redu! Ali bo tudi ta uspešna? Hm, seveda bo! Milwaučani dobro vedo, da bo zopet treba nekaj žrtvovati in bodo žrtvovali.

Sedaj pa, ko je eno delo dovršeno, pričnemo z drugim. Kampanja za SANS je na dnevnem redu! Ali bo tudi ta uspešna? Hm, seveda bo! Milwaučani dobro vedo, da bo zopet treba nekaj žrtvovati in bodo žrtvovali.

le) in radi bomo podarili nekaj trdo zasluženih dolarjev za svobodo Slovenije. O da, nekateri so se že imenitno odrezali!

Pa še nekaj ne smem pozabiti. V nedeljo, dne 28. sept. ob dveh popoldne bo seja SANSa v Šoštarjevi dvorani. Vsi člani SANSa so uljudno vabljeni (član SANSa je vsakdo, ki je že daroval kaj v ta namen).

Na svidenje v nedeljo dne 26. septembra!

France Puncer, 104.

Kupite vojnohranilni bondi

SANSova seja v Pueblu

Pueblo, Colo.—Vse podružnice Slovenskega ameriškega narodnega sveta v Pueblu se pozivajo, da se gotovo udeležijo prihodnje skupne seje, ki se vrši v torek ob sedmih zvečer, 28. septembra, v spodnji dvorani društva sv. Jožefa.

Anton Kochevar, tajnik.

Kupite vojnohranilni bondi

Začetek je dober

Hermistie, Pa.—Naj podam finančno poročilo postojanke 40 JPO-SS in postojanke 70 SANSa. Prebitke veselice dne 15. maja \$52, članarina (51 članov) za obe postojanki \$43.75.

Stroškov pa je bilo: Poslovne knjige uradnikov \$2.50, poslano SANSu \$50, JPO-SS \$50. Skupni izdatki \$102.50.

Na seji 5. septembra je bilo sklenjeno, da apeliramo v sredni št. Prosvete na vsa sosednja društva in tudi domačine, da se udeležijo prihodnje seje 3. oktobra v polnem številu.

Mary Vidmar, tajnica.

Kupite vojnohranilni bondi

Delo za narod

Cleveland.—V Prosveti z dne 2. sept. ste čitali, da sva s Frances Eržen pobirala darove za Slovenski ameriški narodni svet in nabrala \$114.

Pa naj vam poročam o nadaljnjih darovalcih, katerih se nisem omenil v Prosveti. In ti so: Po pet dolarjev so darovali: Euclid Dairy, Rose Stegovec, mr. in Mrs. Mayers (Frances Boštic), Frank in Agnes Straus (Trafalgar ave.).

jih nasebinah. Dali bi podporo tudi drugi narodi, posebno pa Slovani. V Herminieju bi na primer lahko priredili skupno veselico še enkrat ali večkrat v letu, katere bi se udeležili tudi drugi narodi.

Prijatelji, ako se hočemo uspešno bojevati proti našim agresorjem stare domovine in pomagati osvoboditi naše primorske rojake, kakor tudi druge Slovence, bo treba še trdo delati prihodnjih par let.

Anton Zornik, tajnik.

Kupite vojnohranilni bondi

Veselica v Johnstownu

Johnstown, Pa.—Da se ne pozabi, naj še enkrat pozovemo vse Slovence, Hrvate in Srbe na veselico, katero priredi naša postojanka SANSa za pomoč in osvoboditev naših bratov in sester onkraj morja.

Kot že rečeno v prejšnjem dopisu, upam, da nas poseti na tej veselici hrvaško pevsko društvo Bratoljub in mislim, da nam bo tudi Srbsko pevsko društvo zapelo par pesmi.

Kot vse izgleda, bo ameriška armada kmalu združena z jugoslovanskimi gerilci. In ti, dragi rojak in rojakinja! kakšni bodo tvoji občutki, ko te vprašajo naših hrabrih bratje, kakšen delež si ti doprinesel ali doprinesla v njih pomoč?

Če hočemo malo približje ogledati naš položaj, moramo priznati, da nam se še dobro godi. Res je treba težko delati, dati moramo sinove in može in so še druge nepriroke.

Torej v soboto zvečer pričakujemo vse, kar leze in gre, na našo veselico v dvorani društva 16 ABZ na Black rd. V tem Domu je bilo še vedno lušno in bo tudi v soboto.

Naš urednik je omenil v sredini izdaji Prosvete o napakah, ki jih je storil glavni odbor glede smernic Prosvete. Ta dopisnik je zopet opazil, da se ni nič omenilo to, kar je on govoril glede smernic dopisov.

Mary Vidmar, tajnica.

Kupite vojnohranilni bondi

Delo za narod

Cleveland.—V Prosveti z dne 2. sept. ste čitali, da sva s Frances Eržen pobirala darove za Slovenski ameriški narodni svet in nabrala \$114.

Pa naj vam poročam o nadaljnjih darovalcih, katerih se nisem omenil v Prosveti. In ti so: Po pet dolarjev so darovali: Euclid Dairy, Rose Stegovec, mr. in Mrs. Mayers (Frances Boštic), Frank in Agnes Straus (Trafalgar ave.).

dva dolarja: Frank Pekol, John Pintarich, Frank Zakrajšek, Mary Star, Leopoldina Vozelj, Andrew Arteil. Po dolarju: Josephine F. Šlibar, Jennie M. Šlibar, Frank Žubi, Anton Milavec, Anton Kovačič, Blaž Godec, Frank Lipande, Frank Polanc, Louis Liphany, Anton Novak (School ave.) in Julia Zin.

Prihodnja seja naše postojanke bo v petek—četrti petek v mesecu. In tako bo kmalu tudi pobiranje assessmenta pri društvih. Gotovo vas je še veliko, ki hočete izročiti kako vsoto SANSu. To lahko storite pri tajniku vašega društva, on pa bo potem izročil našim tajnici Frances Eržen, 735 E. 154 st.

Društva, pošljite tudi svoje zastopnike na sejo SANSa. Če jih še niste izvolili, jih izvolite čim prej. Zavedajte se, da je vaša dolžnost, kot sploh dolžnost vseh Slovencev, da delujemo za združenje slovenskega naroda v eno celoto v Evropi, da ga ne bodo sovražne sile kontrolirale.

Opozarjam tudi one, ki imate svoje verske prepričanje, da se ne ozirate na one, ki so vaši verski učitelji, toda delajo razdor med narodom, da nam ne bi bilo mogoče nastopati složno, ko nas bo narod potreboval.

Ko naš narod dobi te demokratske svobodščine, šele potem si bo znal urediti svojo vladno. Torej skušajte tam, kjer se nimate postojank SANSa, organizirati jih in zbirajte prostovoljne prispevke v ta namen.

Kaj se dogaja pri Ameriški Domovini? Njen urednik in njegovi pomočniki, kot na primer pater Ambrožič, reverend Oman in pater Urankar so poslali resolucijo našim listom.

To je menda enaka storija kot je bila takrat, ko so tega dopisnika hoteli spraviti s poulične v peklenko brezno. Ampak porodila se jim ni niti miška. Pomilovali so jih celo nekateri njih lastni kolegi-duhovniki.

Naš urednik je omenil v sredini izdaji Prosvete o napakah, ki jih je storil glavni odbor glede smernic Prosvete. Ta dopisnik je zopet opazil, da se ni nič omenilo to, kar je on govoril glede smernic dopisov.

Mary Vidmar, tajnica.

Kupite vojnohranilni bondi

Delo za narod

Cleveland.—V Prosveti z dne 2. sept. ste čitali, da sva s Frances Eržen pobirala darove za Slovenski ameriški narodni svet in nabrala \$114.

Pa naj vam poročam o nadaljnjih darovalcih, katerih se nisem omenil v Prosveti. In ti so: Po pet dolarjev so darovali: Euclid Dairy, Rose Stegovec, mr. in Mrs. Mayers (Frances Boštic), Frank in Agnes Straus (Trafalgar ave.).

pusilo Prosveto. Drugi so rekli, če je vi ne marate, se bomo pa mi naročili. In namrehteh je bilo štiri več naročnikov v Clevelandu. To nam je povzročal sam upravnik, ki dobro kaj govori. Torej če vam kdo trobi, da je polovica Clevelandčanov, ki se pritožujejo zoper Prosveto, jim lahko poveste, kako veliko pritožb je bilo. In končamo med odmorom v remizi.

Frank Barbič, 52.

Kupite vojnohranilni bondi

Delničarska seja SDD

Detroit.—Direktorij Slovenskega delavskega doma ima je seje vsak mesec in vedno je la v korist doma, kar je govori moči. Ampak v današnjih časih je težko, ker se ne da opojna pijača, kakor se je vseh. Zato je tudi težko za ostale, ker mora imeti prostozaprte štiri dni v tednu, ker druge dneve ni dovolj pijače, bi ljudem postregel kot žele.

Seja delničarjev se ima vršiti vsake tri mesece. Ampak nam ram reči, da je vsaka seja obiskana. Na zadnji odbor seji 10. septembra je bilo sklenjeno, da se prihodnja delničarska seja vrši v nedeljo, 28. septembra ob dveh popoldne.

Na zadnji odbor seji prišel tudi neki človek, ki je hotel, da hoče neka skupina kupiti SDD. Prišli da bodo tamo, da si ogledajo prostor in bodo predložili svojo poročilo prihodnji delničarski seji. Ker pa do sedaj še ni bil imen delničarjev, da bi prodali in tudi cena še ni določena, so torej vabljeni vsi delničarji, da se udeležijo prihodnje seje, bo zelo važna.

Omenim naj še, da rad čita dopise v Prosveti. Posebeo pa za zanimajo dopisi Franka Polanca, ki ga osebno poznam in se ne motim, tudi njegovo seje še iz njenih mladih let, ko je vzel pri svojih starših v Adamsburgu, Pa. Če se ne motim, bilo njeno dekleško ime Mollie. Poznal sem tudi Frankove brata Martina, ki ga ni več na živih. Frank, le še piši in ročaj, kaj je novega na Yuku, kjer sem nekoč tudi jaz bil. Ker iz Herminieja do Yuka ni daleč, greš lahko večkrat vas in dobiš novice za Prosveto.

John Barich, 51A.

Kupite vojnohranilni bondi

Vesti iz Bridgeporta

Bridgeport, O.—V nedeljo, 20. septembra bo praznovala zadruga z glavnim stanom v Dillonu 35-letnico svojega stanka. Zadruga ima osem stožank v raznih nasebinah tem okrožju. Pred 25 leti je začela poslovati s \$300 kapitalom v malem prostoru v Dillonu, danes pa znaša njeno premoženje pol milijona dolarjev.

Od vsega začetka do danes njen glavni poslovodja je Blaha, socialdemokratsko izbran človek z veliko sposobnostjo in širokim znanjem in izkušnjo še iz stare domovine; je čista duša, ki ga vse čista zna.

Zadnje leto je zadruga odprla novo moderno skladišče, v pred požarom, ki je stalo \$85,000. Ima tudi svojo moderno kuhinjo. Imeli smo v načrtu tudi karjato, toda za enkrat je to na preprečilo. Zadruga ima tudi svojo godbo na pihala, ki je na v zadrugnem gibanju zelo želela. Ima tudi kreditno in varčevalno društvo (credit union), je že stoterim pomagala s posojili.

Zadrugo so ustanovili Čehi, je bila prvotno zgolj ustanova čeških premožarjev. Ampak se je večala in ker se je tudi družna ideja bolj in bolj širila, je pritegnila v svoje vrste tudi druge narodnosti in končno tudi Američane, tako da je zdaj "mednarodna" ali ameriška družna ustanova.

Zadruga je imela seveda tudi dosti finančnih potreb in vedno vedno radi številnih premožarjev, kajti večina članov so premožarji. Ampak pod njenim vodstvom je vse prebrskalo in se večala. Ako bi hoteli opisati, kakšen sistem ima zadruga za protekcijo svojih članov v slučaju brezposelnosti, bi presegel prostora. (Jole, to bi bilo preveč prostora. (Dolje na 3. strani)

Datum v oklepaju na primer (September 30, 1943), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponožite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Amerika piše pogin diktatorjem

Predsednik Roosevelt je razkril zadnji teden v svojem poročilu kongresu, da so ameriške industrije v dveh mesecih, ko je bil kongres na počitnicah, producirale okrog 15,000 bombnikov in drugih bojnih letal ter 281 tovornih ladij.

V zadnjih treh letih in štirih mesecih (od 1. maja 1940 do 1. septembra 1943)—je poročal Roosevelt—so ameriške tovarne producirale 123,000 bojnih letal vsake vrste, 349,000 motorjev za letala, 53,000 tankov, 93,000 težkih in lahkih topov, 9,500,000 pušk in strojnic, 1,233,000 vojaških avtomatov, 2380 bojnih in pomožnih bojnih ladij, 13,000 tovornih parnikov in čez 26 milijard funtov streliva.

Kako ogromna je zaloga ameriškega strelnega orožja in streliva, je dokaz primera, katero je izračunal neki časninar: ameriški vojak danes lahko zgreši 509 streliv na vsakega, s katerim zadene in še bo imel dovolj nabojev, da lahko ubije vse vojake Hitlerjeve armade! In vedeti je treba, da Hitler ima še vedno okrog osem milijonov vojakov z rezervami vred.

Mornarični departament je 19. t. m. objavil poročilo o sedanjem stanju ameriške bojne mornarice. V tem poročilu kar mgolgi številki, ki kažejo fenomenalno porast ameriške bojne mornarice v poldrugem letu, odkar so Združene države v vojni. Nobena druga država v zgodovini do danes ne pozna takšnega napredka v tako kratkem času.

To poročilo se glasi, da imajo Združene države danes 14,072 vseh bojnih in pomožnih bojnih ladij; poleg tega ima ameriška bojna mornarica 18,269 bojnih letal, ki služijo samo njej. Gornje število bojnih ladij je TRINAJSTKRAT večje kot je bilo pred tremi leti. Leta 1940 je ameriška bojna mornarica štela 1076 vseh ladij, vključno s 383 bojnih ladij. In koliko letal je takrat mornarica imela? Samo 1744!

Poročilo dalje pravi, da je naša mornarica v teku vojne izgubila 6800 letal delotna na bojiščih in deloma jih je zavrgla zaradi zastarelosti in drugih vzrokov.

Kaj dokazujejo vse te številke, ki sta jih objavila predsednik Roosevelt in mornarični departament?

V prvi vrsti dokazujejo velikansko produktivno kapaciteto Amerike. Produktivna zmoglost Amerike prekaša ne le vsako posamezno industrijsko velenilo na svetu, temveč večino teh skupaj. Anglija in Sovjetska unija do danes še nista objavili uradnih številki glede njune bojne produkcije, vendar je znano, da obe skupaj zaostajata za Ameriko. (Po nekem časnikarskem viru producirajo sovjeti 3000 letal mesečno.) Nemčija in Japonaka sta obe skupaj tudi daleč od zad za Ameriko.

Amerika je edina, ki redno objavlja uradno statistiko glede svoje bojne produkcije. Čemu bi skrivala, ko pa ji je to le v ponos—in sovražniku v strah?

Produkcijo bojnih sredstev v Ameriki vodi ameriška vlada, ki je v ta namen mobilizirala in centralizirala privatne ameriške industrije in ameriške delavce. Ameriški kapitalisti, hočeš ali nečeš, morajo kooperirati z vlado v tej produkciji, velika zaslug za ta rekord produkcije pa gre ameriškim delavcem, ki v sposobnosti in izurjenosti in sistemu masne proizvodnje prekašajo delavce vseh drugih dežel na svetu. Razume se, da velika ugodnost Amerike v tem oziru so njene velikanke zaloge surovin (železna ruda, premog, olje itd.).

Končno so gornje številke živ porok za zmago Amerike in njenih zaveznikov v tej vojni. Amerika ne producira bojnih sredstev samo zase, temveč tudi za svoje zaveznike. Amerika pomaga Angliji, Rusiji, Kitajski in vsem drugim svojim zaveznikom. Ameriški bombniki in tanki rušijo Hitlerjevo bojno mašino na ruski fronti prav tako, kakor na italijanski fronti.

Amerika je resnično arsenal demokracije, katera piše pogin diktatorjem na vseh bojnih frontah.

Delavci v federalni službi

Delavci v službi federalne vlade, katerih je približno dva milijona, so med vsemi ameriški delavci najbolj prizadeti v teku te vojne.

Povprečna plača teh delavcev znaša komaj \$3000 letno, ampak od njih se zahtevajo največje gnotne žrtve—kakor da morajo oni biti vzor največjega patriotizma in največje požrtvovalnosti samo zato, ker prejemajo plačo od vlade, to je od ljudstva.

Ob sedanjih kampanji za tretjo vojno posojilo je bilo tem delavcem enostavno odkazano, da prispevajo trideset odstotkov svoje plače za nakup bondov. Poleg tega jim redno odtrgajo dvajset odstotkov za dohodninski davek in oet odstotkov za pokojninski sklad; skupaj oet in petdeset odstotkov ali več ko polovico plače.

Pomisli! Je treba, da federalni delavci delajo v velikih mestih, kjer je življenje—klub "stromu" za cene—silno drag in tudi stanovanja so draga. Ali kdo vrstala, kako ti delavci izhajajo? Vsekakor niče.

Zelo nerodno in "nepraktično" bi bilo, če bi se federalni delavci uprli visokim davkom—zlasti ob davstvu, da prispevek za bonde ni dajatev, temveč hranilna shema—zato morajo potrpeti in urediti svoje življenje po svojih razmerah. V nekem poročilu čitamo, da si je na tisoče in tisoče teh delavcev zinjalo izdatke na najnižji minimum, ki je sploh mogoče.

Nam se to postopanje ne zdi pošteno. Zakaj bi naš vladni delavci morali največ žrtvovati? Po vojni bodo pa ti delavci morali prvi zapustiti službo!

Obлак dima nad savezniškim parnikom, ki ga je zadela nemška bomba po izkrcanju čet pri Geli, Sicilija.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

POROČILO IZ JUGOSLAVIJE

Kairo, 13. septembra (ONA).—Danes poročajo tukaj, da so jugoslovanske oborožene sile pretrgale železniški progji iz Zagreba v Split in iz Sarajeva v Dubrovnik. Jugoslovani so se z odločnim naporom vrgli na pot, po kateri so hoteli Nemci in Paveličevci pošiljati ojačenja v Dalmacijo. Nacisti bi želeli razorožiti tamonjske italijanske posadke in ustanoviti utrdbe za obrambo dalmatinske obale proti grozeči železniški invaziji. Ti dve železnici sta edini prometni progji iz notranjosti Jugoslavije do dalmatinske obale. Jugoslovanci krogi poročajo, da je general Draža Mihajlovič na vsem srbskem ozemlju začel napadati nemške posadke ter jih tako priklenil v kraje, kjer se nahajajo in je prepričan, da prikočejo na pomoč onim silam, ki se nahajajo v Dalmaciji.

Isti krogi poročajo, da se v Bosni nahajajo gerilske sile tudi v ljutih bojih proti Nemcem, katerih cilj je tudi, da preprečijo prenos ojačenj na dalmatinsko obalo. Von Horstenau, nacistični komandant v Zagrebu, je baje razglasil, da bo vsa Dalmacija, tudi italijansko mesto Reka, v bodočnosti spojena s satelitsko državo Hrvaško. Druge informacije, ki so prišle sem, poročajo, da so na nekaterih krajih partizani priskočili na pomoč Italijanom, ki odbijajo nemške in ustaške napade, katerih cilj je, da zasedejo in zastražijo vanje železniške postaje kot n. pr. Karlovac in Ogulin na železniški progji iz Zagreba na dalmatinsko obalo.

Iz zanesljivih virov prihaja vest, da visoki zavezniki častniki že služijo kot zveza med zavezniko vrhovno komando in obema skupinama Jugoslovancev, namreč z Mihajlovičem, ki je vojni minister jugoslovanske vlade v izgnanstvu in poveljnik ene armade, ter s poveljnikom ljudske osvobodilne armade, Titom. Tem zaveznikom častnikom je stavljen naloga, da koordinirajo delovanje obeh skupin v okviru skupnega zavezniskega načrta.

Partizanske oborožene sile so dosegle v Bosni velike uspehe in imajo zdaj po zadnjih poročilih v rokah prostrane predele goratega ozemlja. Zasedli so tudi strategično važne vrhove nad Banjaluko, mestom, v katerem se nahajajo vroči vrelci in je bilo izvoljeno od Ante Paveliča, hrvaškega kvizlinga, za bodočo hrvaško prestolnico. Na svojem ozemlju so partizani popravili porušene železnice in jih uporabljajo za prevoz črt in materiala.

Partizanske oborožene sile so dosegle v Bosni velike uspehe in imajo zdaj po zadnjih poročilih v rokah prostrane predele goratega ozemlja. Zasedli so tudi strategično važne vrhove nad Banjaluko, mestom, v katerem se nahajajo vroči vrelci in je bilo izvoljeno od Ante Paveliča, hrvaškega kvizlinga, za bodočo hrvaško prestolnico. Na svojem ozemlju so partizani popravili porušene železnice in jih uporabljajo za prevoz črt in materiala.

Partizanske oborožene sile so dosegle v Bosni velike uspehe in imajo zdaj po zadnjih poročilih v rokah prostrane predele goratega ozemlja. Zasedli so tudi strategično važne vrhove nad Banjaluko, mestom, v katerem se nahajajo vroči vrelci in je bilo izvoljeno od Ante Paveliča, hrvaškega kvizlinga, za bodočo hrvaško prestolnico. Na svojem ozemlju so partizani popravili porušene železnice in jih uporabljajo za prevoz črt in materiala.

Partizanske oborožene sile so dosegle v Bosni velike uspehe in imajo zdaj po zadnjih poročilih v rokah prostrane predele goratega ozemlja. Zasedli so tudi strategično važne vrhove nad Banjaluko, mestom, v katerem se nahajajo vroči vrelci in je bilo izvoljeno od Ante Paveliča, hrvaškega kvizlinga, za bodočo hrvaško prestolnico. Na svojem ozemlju so partizani popravili porušene železnice in jih uporabljajo za prevoz črt in materiala.

Slika kaže relikve, ki pripadajo trupla ruderjev, ubitih pri eksploziji v premogovniški Republic Steel Corp., Sayreton, Ala., na površje.

nost pomenila kulturno življenje. Kdor koli bi jo skušal zlorabiti za šovinistične namene, bo naletel na odpor vseh demokratičnih elementov. Za kulturno produkcijo in uživanje pa mora vsak narod imeti dovolj moči in Slovenci so tako maloštevilni, da se morejo na kulturnem polju uveljaviti le tedaj, če so zedinjeni. Se tedaj bodo morali doprinesati večje žrtve kot veliki narodi, toda njih kulturni napredek v teku zadnjih dvajsetih let pričča, da lahko dosežejo resnične uspehe, če bodo rešeni dosedanjih ovir. Samo naciji morejo blebetati o nemški superiornosti in označevati druge narode za nizke in kulturno nesposobne. Kar so Slovenci v najtežavnejših razmerah ustvarili na kulturnem polju, postavlja vse take trditve na laž in mnogi naši kulturni delavci bi uživali veliko slavo, če bi svet poznal njihova dela.

Ta trditve ne izvirajo iz nobene narodne prevzetosti. Zaveden Slovenec se ne bo nikdar bahal, da je njegov narod boljši od drugih, ne trpi pa, da bi se poniževal. Saj se dogajajo pred našimi očmi reči, ki dokazujejo plikavost bahavskega nacionalizma. Črnci v Zedinjenih državah so dali tej deželi velike znanstvene in umetnike. V Aziji je nekoliko republik, kjer pred pet in dvajsetimi leti skoraj nihče ni znal čitati in pisati, a tisti "divjaki" imajo sedaj svoje visoke šole in razvijajo svojo literaturo in umetnost.

Ampak Slovenci so se tisoč let morali boriti za goli obstanek in sedaj hočejo, da se zavaruje njihovo življenje, kar je mogoče edino v zedinjeni Sloveniji. Pri tem pa se dobro zavedajo, da ne bodo mogli postati nikakršni izolacionisti. Kultura obsega en del človeškega življenja, ob katerem pa se ne sme pozabiti na gospodarstvo. To pa sledi drugičnim zakonom, med katerimi postaja sodelovanje čim dalje bolj važno. Kultura se razvija v narodnih mejah, gospodarstvo pa zahteva čim dalje širše podlage. Kakor je veleindustrija izpodrinila malo rodelstvo, kakor so mali trgovci postali le agentje velikih trgovskih družb, kakor so začele ogromne industrijalizirane farme tekmpovati z malimi kmeti in jih izpodrivati, tako je vsako gospodarstvo v tesnih mejah obsojeno na žalostno vegetiranje in na bankrot. Na tem polju bo torej vsaka izolacija nemogoča in tudi Slovenci morajo biti pripravljeni za najobsežnejšo kooperacijo.

Pri tem pa vendar hočejo—kakor vsi drugi narodi—ohraniti svoj poseben značaj, svoj jezik, svoje šege, svoje pesmi, svoj način izražanja itd. In da morejo doseči to, potrebujejo vse dele svojega naroda, med katerimi so Primorci najvažnejši. Toda kdo more biti tako ultra optimističen, da bi pričakoval izpolnitve slovenskih opravičenih zahtev brez dela in boja? Dokler je vladal v Evropi mir, niso imeli Slovenci skoraj nobenega upanja. Edina možnost, da bi dosegli, kaj jim gre, bi bila v mirnem, toda temeljitim preobratu, ki bi preuredil svet in ga postavil na podlago pravičnosti in neskaljene demokracije. Toda tako upanje je bilo v preteklosti iluzorno, kar pričajo dogodki, ki so dovedli do sedanje vojne. V tej svetovni krizi iščejo drugi svoje pravice in to je tudi naloga Slovencev.

O bodočem svetu ne bo nihče sam odločal, ne kak posameznik, ne kakšna posamezna vlada ali država. To si je treba enkrat za vselej vtepeti v glavo. Vse v vojno zapletene države, ki stojijo proti osi, so se zedinile kot Združeni narodi in to dejstvo se za nobeno ceno ne sme pustiti izpred oči. Tudi Slovenci morajo računati s tem. Enako greči proti našim življenjskim interesom tisti, ki trobi, da ne vidi v Rusiji nič drugega kot komunizem, kakor tisti, ki ponavlja staro frazo o "kramaraki" Angliji.

Vsaka država je živ organizem in zakoni razvoja veljajo zanje kakor za posameznika, kakor za živalska plemena, kakor za rastlinske skupine. Današnji človek ni več brlogar; sedanja Rusija ne živi več v letu 1919 in sedanja Anglija ni več Chamberlainova.

Ameriški Slovenci se morajo v prvi vrsti, kar se tiče slovenskih opravičenih zahtev truditi, da prepričajo Ameriko o tej opravičenosti. Tudi če ne najdejo takoj popolnega razumevanja, ne smejo izgubiti zaupanja in morajo nadaljevati svoje delo z namenom, da se vodilni krogi v novi domovini uverijo o pravičnosti in o važnosti slovenskih

aspiracij. Ker pa je Amerika članica Združenih narodov, je treba iskati dostopa do vseh, da bodo vsi vedeli, za kaj doprinašajo Slovenci v stari domovini skoraj nadčloveške žrtve in podporirajo vojna prizadevanja Združenih narodov v taki meri, da je Nemčija podvela proti njim pet odstotkov, pa ne le, da jih ni strla, temveč je njihova bojevitost še narasla.

Naravno je, da morajo ameriški Slovenci nadaljevati vse načine podpiranja ameriških vojnih naporov. Dosele so to storili v polni meri in nobenega dvoma ni, da ne bodo prenehali. To bi storili tudi, če ne bi bilo nobenega slovenskega vprašanja. Ampak vidič, kako umirajo bratje v stari domovini za svobodo in za skopi cilj vseh protifašističnih sil, s' ne bi mogli odpušiti, če ne bi storili, kar morejo, da jim pomagajo do pravice.

Amerika je lojalna zaveznica svojih zaveznic in misli za zelelo mizo, kadar pride čas, sodelovati, ne pa ukazovati. In zato je treba tudi te sedanje in bodoče sodelavce informirati in prositi za njihovo podporo. Vse brez izjeme, ker so in bodo vsi enakopravni in se bodo šteli vsi glasovi.

Etibin Kristan.

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveti)

22. avgusta 1943.

Tisto noč, ko so naznanili, da so zavezniki zavzeli Liparske otoke, se mi je sanjalo o bratu. Prišla sem ga obiskat v njegovo celico v koncentracijskem taborišču. "Poglej, že več ko eno leto moram spati v tem zaboju, nikdar ne morem stegniti svojih nog." Pokazal mi je lesen, oglat zabo in nogo so mu bile dolge in suhe, kakor Kristusove na križu. "Samo malo še potrpi, ne bo več dolgo trajalo, ko bomo spet vsi skupaj doma, kakor prej," sem ga tolažila. Solze so mu kapale po licih: "Ne morem, ne morem več, tako je hudo."

Ne vem, zakaj se mi je sanjalo, da je moj brat jokal, ko ga nisem nikdar videla v solzah. Videla sem ga, ko je prebledel, stisnil ustnice, zakrčipal z zobmi, skrčil roke v pest, v oči se mu je zalesketalo — ali kaj ni nikdar. Mati mi je včasih pravila, da je kot otrok moj brat večkrat pokazal strahovito jezo in trmo. Da je skrbela, kaj bo iz njega. Pa so jo potolažili starejši, modri ljudje: dober mož bo postal iz njega, trmasti otroci zrastejo v klene značaje.

Moj brat je imel že zgodaj svoje določene misli o svojem življenjskem poklicu, svojih življenjskih prepričanjih in obnašanju. Nič na svetu ga ne bi odvrnilo od tega. Na zemljevidih se je naučil čitati: vedel je, kje je kako mesto; reka in gora, pa je iznašel, kaj morajo pomeniti črke, ki so v poznanih imenih, natisnanih pri-poznanih krajih na zemljevidu. Ko se je naučil čitati, se je brigal samo za zgodovinske knjige. To je bilo še prej, predno je začel hoditi v šolo.

V peti gimnaziji so ga skoraj izključili. Bil je med uroverouka, ko je profesor razlagal Husovo odpadništvo, krivoverstvo. "Gospod profesor, vi lažete! Zgodovina je drugačna, resnica je, da je bil Hus velik mož." Petošolček je vstal v svoji klopi, vedel je, kaj je rekel, ali po njegovem je profesor lagal, in "lažnivec" mu je zabrusil v obraz pred vsem razredom. Moj brat je bil med najboljšimi učenci in strahovito resen, samo knjige so mu šle po glavi. Izključiti bi ga morali po vseh pravilih. Ravnatelj je vedel, da je težko izključiti takega učenca. Veroučitelj je zagovarjal svoje stališče: "Če bi mi le ne bil zabrusil 'lažnivec' pred vsem razredom! Kakšno pa je moje stališče po vsem tem?" Niso ga izključili. Ravnatelj ga je poklical k sebi in mu povedal, da za enkrat naj bo, drugič pa naj dvakrat pomisli, kaj reče. Da se ne sme vsega povedati, tudi če je res; da se naj boljše obnaša.

Vendar se ni nikdar drugače obnašal. Zato sem se res odločila, ko sem izvedela, da je v koncentracijskem taborišču. Ker v teh razmerah, kakor so

danes v Sloveniji, bi bil mogel biti le še ustreljen. Dogodilo se mu je manjše zlo. Najprej sem bila še kar vesela, da je gorji blizu švicarske meje, kjer je vendar boljše, kakor na Liparskih otokih. Zdaj pa — zdaj so Liparski otoki v rokah zaveznikov, bi ga zdaj že osvobodili? Nova "bastille" je padla, so rešili ujetnike v njej? Ali so jih prej umaknili v druga taborišča? Nič nismo še izvedeli o tem.

Slovenci smo poznali Liparske otoke že 23 let. Fašisti so pošiljali naše ljudi na "hudičeve otoke" od leta 1920 naprej. "Usoda teh izganecov ni v resnici nič drugačna, kakor jo imajo navadni zločinci, ki so obsojeni na težko ječo. Kakor oni, zelo pogosto skupaj z njimi, so tudi ti zvezani skupaj in uklenjeni, po 20 zapovrstjo na dolgi verigi po pol metra razdalje med vsakima dvema in tako stlačeni v vagono za obsojence. Ko so notri, jih razvežejo, ali uklenjeni ostanejo. Železni vozovi so znotraj razdeljeni na 20 strahovito ozkih celic, v katerih ujetnik le s težavo sedi. V vratih je majhna odprtina v višini človeškega očesa in zavarovana z železno mrežo, skozi njo te opazujejo karabinerji. Svetloba prihaja v voz le skozi nekaj majhnih razpok. V teh celicah morajo ujetniki navadno pretrpeti nepretrganih 10 do 20 ur sede v neznojni vročini poleti, v neznoznem mrazu pozimi, ker voz je popolnoma iz železa in v njem ni niti ventilacije niti kurjave. Med vožnjo mora biti zadovoljen s kosčkom suhega kruha, ki mu ga dajo ob začetku vožnje, ko ga je, mu ropočejo okoli na rokah. Skozi odprtino v vratih mu vlijejo vodo v usta, ali ne dovolj; večkrat mu stražniki odbijejo prošnjo za pijačo."

Tako so potovali naši Primorci na Liparske otoke 1. 1920, ko je bilo dovolj kruha po svetu in ko ni bilo nobenega razloga, zakaj bi ljudje ne dali vode so-človeku. Bil je mir in zakoni so vladali med narodi in ljudmi. "Uklenjeni in zvezani skupaj na verigo brez razlike zločinci in izgnanci gredo na ladjo, kjer jih stlačijo kakor sardine in prepušče same sebi brez jedi in pijače, čeprav je morje še tako burkano."

"Zjutraj plačajo deportirancem njihovo 'mazzetto', dnevno podporo za življenje. Najprej je bilo 10 lir, pozneje so znižali na 5 lir, pri ljudeh pa, ki so jih sumničali, da imajo premoženje, je bila popolnoma ustavljena. Iz tega zneska morajo plačati za svojo hrano, obleko in druge potrebe; mnogi med njimi morajo vzdrževati svoje družine doma s tem denarjem. Ne moremo, da bi ne občudovali teh ljudi, ki plačajo za kosilo in večerjo v skupni jedilnici 3 lire in pošljejo ostanek domov družini." Vse to je bilo napisano že pred 10 leti in je bilo objavljeno

3rd WAR LOAN
Buy More Bonds

no v angleščini v Ljubljani leta 1936. Še več vam lahko pokazem v knjigi. "Najhuše mučenje so prihranili za mladega podeželskega čevljarja z imenom Jože Šavli, ker so mislili, da je najmanj izobražen med obtoženci in da ga bodo zato najlažje zlomili, da bo priznal. Poskušali so ga pripraviti, da bi priznal s tem, da so ga pretepli. Ko se je zgrudil od iscrpanosti, so mu ponudili krožnik juhe, v katero so vrgli pred njegovimi očmi pest uzamanege žaganja. Po njegovi glavi je bilo vse polno ran in podplut. V njegovogo so zasekali globoko rano z zarjavelo sabljo. Niso poklicali zdravnika, da bi obvezal rano; na grobo jo je sešil skupaj policaj, ki je bil na straži in jo obvezal z umazanimi cunjami. Ko je ležal bolan od ran, so ga pretepli vsak dan." To se je godilo 1. 1920 v Evropi, v južni Evropi.

Kaj se godi danes po italijanskih ječah, me je strah misliti. Samo v sanjah sem videla brata in od takrat molim, da bi bilo končano to trpljenje. Škoda, kakšna škoda! Koliko dela, skrbi, denarja, da je zrastle iz trmatega deteta značajen mož. Ljubljanska, dunajska, pariška univerza. Na koncu je dosegel svoj cilj: predaval je zgodovino na ljubljanski univerzi. Samo dve ali tri leta, potem je bilo vse končano; 38 let rasti in razvoja, učnja, motrenja, mišljenja, ustvarjanja, 38 let njegovega življenja. Stoletja stari sokovi korokskih in dolenskih kmetov so se mešali in zmešali v njegovi osebi. Zakaj vse te lepote? Zato, da zdaj gine po italijanskih ječah?

Dolenjka.

Kupite vojnohranilni bondi

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

najbrže zanimivo in tudi v pouk drugim zadržam; kaj če o priliki to storiš?—Ured.) Imeli smo v načrtu tudi združni pogrebni zavod in zdravniško protekcijo, ampak vse to mora čakati na konec vojne.

Ker je veliko naših članov, to je SNPJ, ki so tudi člani te zadruge, so vabljeni vsi, ako jim je do dane največje zadržane prošlave, ki se prične v nedeljo ob eni uri popoldne v Dillonvalu. Glavni govornik bo kongresnik Voorhis iz Californije, ki je velik zagovornik združnega gibanja in delavstva. Na programu bo seveda še dosti drugih atrakcij, kot tudi parada po mestu.

Kot povsod je sedaj tudi tukaj v teku velika kampanja za tretje vojno posojilo. Seveda sem bil zopet zaposlen in hedil od hiše do hiše, pri čemer mi je šla na roko in pomagala Mary Strauss, predsednica društva 640 SNPJ. Če si imenovan, se je težko odreči, in to posebno, če vidiš, da gre za pravično stvar. Reči moram, da v moji zoni, kjer žive različne narodnosti, so se naši vojaki še najbolj odrezali, prav tako društva in tudi naša dvorana. Kaj vse vidiš in slišiš pri ljudeh, ki ne razumejo, za kaj gre in tudi ne o vrednosti bondov. Dopoveduješ in pojasnjuješ, toda vse brez hanka. Kaj ko bi ti ljudje živeli tam, kjer divja vojna, ali pa v okupiranih deželah.

Je tako kot je rekel Walter Winchell 5. septembra po radiu, namreč, da naša dežela bide boj za svobodo podjarmljenih dežel in nam daje demokracijo, povrh pa še plača obresti od bondov za ta boj. Ali je kje na svetu še kakšna država, ki nudi take ugodnosti? Ampak pri vsem tem mast odklanja te bonde in obresti.

V nedeljo, 3. oktobra bo redna seja društva 13 SNPJ. Podani bodo tudi trimesečni računi in pogovorili se bomo še kaj o kampanji za mladinski oddelek. Pridite na sejo ob času, da točno pričemo z zborovanjem, kajti takoj po društveni seji se bo vr-

šila seja naših postojank JPO-SS in SANSa.

Kot predsednik obeh postojank sem že enkrat poročal, da zelo složno delujemo skupaj, in to posebno, ker smo od različnih jednot. Upam, da bomo složno delovali tudi v bodoče. Ampak za enkrat ne morem reči, kako se bo vse zavrnilo radi tiste izjave par članov glavnega odbora SANSa, ki sem jo čital v par listih in pod katero sta podpisana rev. Urkanar in rev. Oman. Čitali smo tudi pojasnilo ali odgovor Etbina Kristana, predsednika SANSa.

Seveda me te izjave niso iznenadile, kakor tudi ne članki pava Ambrožiča v Glasilu SKSJ proti Louisu Adamiču. Ampak je žalostno čitati take stvari, in to posebno v času, ko je skupnost najbolj potrebna. Ne bom se spuščal v polemiko, ker sem premalo o vsem poučen. Čital sem Buletin Združenega jugoslovanskega odbora, toda v njem ne najdem nič slabega. Upam, da bomo dobili več pojasnila o tej zadevi iz urada SANSa.

Za svojo osebo sicer vem, kje stojim, kakor tudi tisoč drugih, ki so blizu mojih nazorov. Vemo, da tli iskra proti SANSu in tudi proti JPO-SS že od ustanovitve. In če se ta iskra vrtno, ne bo to razkopalo dela ene strani, ki se v resnici zamira in deluje za poštno osvoboditev in ureditev, kakor tudi za podporo našemu narodu in sploh vsem balkanskim ljudstvom. Prišel bo čas, ko bodo ljudje spregledali in spoznali, kje je zavist in zatajitev prave svobode.

Zato pa, člani SNPJ in drugih organizacij, držimo se sklepov SANSa in eksekutive. Zdaj je čas, ko je treba dati oporo in zaupanje našim voditeljem, da bodo delovali še z večjo vnemo v prid svobode naših bratov in sester onkraj morja. Vsem, ki se zanimajo in udeležujejo na društvenem in kulturnem polju, kakor se udeležujejo tudi večina eksekutive SANSa, je znano, da se lahko zanesemo na te može in žene. Med njimi so tudi taki, katerih naš narod ni poznal, niti jim pomagal, da so prišli do tako visoke stopnje, ampak kljub temu danes se žrtvujejo in porabijo vso svojo sposobnost in prid vsodi in pomoči našemu trpečemu narodu. Da bi res prišel čas, ko bomo lahko rekli, da smo res nekaj storili, kaj jim je pomagalo do svobode. In to bomo lahko dosegli v skupnosti, ako se držimo in podpiramo SANS.

Človek je zaposlen od pete do glave. Je kampanja za tretje vojno posojilo, kampanja za mladinski oddelek SNPJ, kampanja za tisoč novih naročnikov Proletarcu, kot tudi pobiranje prispevkov za SANS in JPO-SS. Navadno vrisim dve stvari naenkrat. Tako sem delal, ko sem prodajal bonde in obenem agitiral za mladinski oddelek. Rezultat prvega tedna je 44 bondov in trije novi člani za mladinski oddelek jednote. Torej ni slabo.

Joseph Snoy, 13.

Wyominške vesti

Kemmerer, Wyo.—Joe Kallister, član našega društva 267 SNPJ, je dobil državljanski papir. Torej je en Slovenec več med državljani naše nove domovine. Čestitke, Joe!

Od naših vojakov se nahaja na dopustu pri svojih dragih Jack Podlesnik. Še nas obišči, Jack, in srečno vrnitev domov po končani vojni!

Anton Trstnik.

Angleži osvobodili nasprotnika fašistov.

London, 22. sept.—Tu je bilo naznanjeno, da so angleške čete osvobodile Benedetta Croceja, italijanskega zgodovinarja in filozofa ter nasprotnika fašistov. On je bil zaprt v neki ječi v bližini Salerno.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA izdela svoje publikacije in še posebno list Prosveta za korist, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopis in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj ne pošiljajo listu Prosveta.

GUSARJI

(Les Filibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Poslovanil F. J-o

Orlovsko gnezdo

Baš ko je zvonilo poldne, je zagrmel daleč zunaj z morja strel iz topa. Straža na stolpu Naše ljube Gospe je javila, da se bliža od severozapada korzarska ladja, ki namerava pristati pri digi. Ta prizor za Saint-Malo zares ni bil nič nenavadnega. Vkljub temu je vedno vabil prebivalce tega mesta, ki so tako radi občudovali ponosne, hrabre maloneške ladje, zmagovito se vračajoče iz boja. Čim se je poznalo po mestu, da se vrača ladja, se je tudi danes zbralo vse, kar ima čas, pred obzidjem in nad Starim jezom. Od tam se je najdel videlo na morje in od tam so mogli gledalci najprej zapaziti ladjo, čim je prijadrala mimo kastela in zunanjih bastijonov stare trdnjave.

Sarena je bila ta množica. V velikem številu se je najprej zgrnila sodraga, kakor povsod, kjer sme brez nevarnosti postopati in prodajati zija; došlo je tudi mnogo mornarjev, ki so radi zapustili vrč in postavili dolgo lulo v kot, da si raje s pogledi poznavalca ogledajo, kako manevrira tovariš ali boter rojak. Tudi nekaj meščanov je prišlo, armatorjev in brodarskih mešetarjev in nekaj drugih čestitih prvakov ponosnega mesta. Njih podjetnost je že od nekada rada stala na morju z velikim dobičkom in še večjo slavo. V prve vrste in pred vse druge radovedneže so se pa prerinile skozi množico, čisto sprédaj, s svojimi lesenimi cokljami ali pa bose so se na pradu tik do vode in v njo vgnatle žene in njih deca, bledih obrazov in strmih oči, s potezami spatenimi in strahu in tesnobnem pričakovanju, matere, sestre, neveste ali pa deca mornarjev, ki so odjadrali na plen in ki jih je dom že dolgo in težko pričakoval.

Ladja je drčala z jadr, napetimi do pod koša, ter je dosegla že skoraj višino skale, imenovane po tuljnih, ki so se radi zbirali na njej. Nato je povila jadra in se prepustila vetru, da jo je pogнал med polostrovom in zunanjo utrdbo, saj je topli južni zpad pihal v močnih, dolgih sunkih. Prošlo je četrte ure. Naenkrat krik prednje straže, drobšča in njih mater, cepetajočih nestrpnosti. Izza zunanje utrdbe se pomoli velika rajna. Izgledalo je, kakor da se hoče nov top pridružiti onim, ki gledajo iz granitnega skalovja, razvrščeni kakor trop bronastih ptic. Prihodnji hip se pokaže tudi belo jadro, počasi se pomikaje vzdolž dolgega rdečega obzidja. In sedaj je postala vidna vsa fregata.

V skupini čestitih meščanov se tu eden njih obrne k sosedu, debelemu armatorju v navadni sivi obleki, ki je s svojim rdečim obrazom pod okroglo lasuljo ravnodušno in brez radovednosti motril prizor. Potrka ga po domače po rami in mu de: "No sedaj pa le, Julien Grave, stari kamerad! Ozrite se malo natančneje in pogledajte si svoje. Božja kazen naj me, če ni res, slep naj bom, če ni ta ladja vaš Veliki zmaj!"

Bilo je, kakor da je udarec zbudil Juliena Graveta iz zaspčnosti. Sklonil se je, namršil čelo, zmanjšal že itak majhne oči ter ostro opozoval: "Kaj še, gospod Danycan, kako neki morete... To da je moj 'Veliki zmaj'! Saj ima za najmanj 20 čevljev višje jambore kot ta fregata, pri kateri so tesarji zelo skoparili z lesom!" Vitez Danycan je čeden plečat možak otmene zunanosti. Ob strani nosi meč, sukneni, s srebrom izvezani kontuš si zavahi nad kolenom, nasmešne se, z dlanjo preseče zrak in odgovori: "Le boljše pogledite, dobri moj Julien Grave. Vašo ladjo so zgrizle Ruyterjeve krogle, verujte mi!"

Takrat se še ni pisalo leto Gospodovo tisočšeststosedemdesetoinšeststo in strahovito holandsko brodovje je še vedno gospodovalo Severnemu morju, Kanalu, Atlantiku in celo po Sredozemskem. Nikdo se jim ni upal ustavljati. Odkar je kralj na Nizozemskem dobil zmago za zmago, so v zadnjih štirih ali petih mesecih Generalštati na kopnem zares podlegli. Zmagalec jih je preplavaljal in pustošil, dušec njih zadnji odpor. Na morju pa je bilo drugače. Naj se je velemožni Colbert res trudil dan in noč, kakor so pripovedovali, da ustvari državi močno mornarico, — uspehov do danes še ni bilo. Korzarska obrt je zato danes še vedno opasnejša, ko le kedaj. Dogajalo se je celo, da je z velikimi izgubami na sovražni ladji zaplenjeno blago prišlo dražje, kakor če si je kupil brez boja pri trgovcu. No, naš armator Julien Grave je le vznemirjeno in pozornije ogledoval to ladjo, ki je baje njegova in ki jadra sedaj okrog velikega bastijona, pa še ne kaže, ali hoče pristati doli ob bulvarku na obali "Dobre luke" ali pa bolj zunaj sredi zaliva na pradu pred Ostrovom. "Hudič naj me vzame!" zokolne nasenkrat Julien Grave. "Vidite pa zares kot sokol, Danycan!... To je moja ladja!... Pa kakšna je, mili bože!"... Kakor odmev so tem vzklíkoni sledili drugi. "Veliki zmaj" je objadral bastion in zaplul v "Dobro luko," jedva sto sežnjev od Starega jezca. Držal se je naravnost, ker je moral pustiti na levi skalo pod severnim stolpom Velikih vrat. Pri okretu je pokazal gledalcem svojo levo plat, dovolj blizu, da so mogli spoznati podrobnosti. Prav razumljivo je, da so pričeli razburjeno vzklíkati, saj je vsa stena in ves branik nad vođo preluknjan, kakor lesena pajčevina, razsekana, razbit in na več kot dvajsetih mestih zevaje razpokan. Zdelo se je, da se valovje poigrava s to ladjo in da pljuska iz nagajivosti v te zevajoče vrzeli, kjer pada lokotaje in grgraje v votlino trebuha, na največjo škodo za vkrcano blago in ne brez velike nevarnosti za ladjo samo.

"Hudič naj me vzame!", je neprestano kiel armator in stiskal pesti, ves zelen jeze.

"Nesreča za nesrečo! Saj je škrtija še bila nova in iz najboljših hrastovine! Črna kuga naj te proklete podgame! Samo glejte sedaj ta kup nesreče in te podprte jambore!... Glejte le, kako žalostno vise podi, skozi prednje jadro pa piha kakor skozi sito!"

Zares je bila fregata grdo polomljena in Grave je imel dovolj vzroka za trditev, da je tesarji ne bodo mogli več popraviti. Naj si jo ogledoval od katerekoli strani, nisi našel za štirirjaški čevljev prostora, kamor ne bi bila treščila kroglja ali karteča. Toliko je bilo gotovo, da se je ladja vrnila iz vročega boja, — čeprav zmagovalka.

Zmagovalka. Na njenih treh jamborih je vihrala zastava maloneških korzarjev, ta proslavljena zastava: Na modrem polju beli križ, v škratnem kitu srebrn hermelin, — znak vsekdar deviške trdnjave, ki se ni še nikomur podala. Ko je plul "Veliki zmaj" ob Starem jezcu, so tri bandera ponosno plapolala v vetru in njih svila je lesketala v solncu. Največje med njimi, bojno bandero, ki se razvije le za bitko, se je kakor ladja sama poljubovalo s sovražnim svincem in železjem in njena svila je sedaj, kakor najbolj dragocene čipke iz Alencon ali Anglije. Zato se tudi Julien Grave ni pomiril, dokler ni končal njegovega usajanja nepotrpežljivi vitez Danycan: "Tak dajte no, boter!"

(Dalje prihodnjič)

Gospodična Irma

France Bevk

24.

S pogledom v tleh je obujala svoj najtežji spomin. Rešila se je gospodarja, skrb za otroka ji je legla na srce. Kje ga bo porodila? Kaj mu bo dala jesti? Dva meseca groze se je raztezalo pred njo in na koncu črna brezno: kaj je v njegovi globini? V krčmi se je znova zgrudila na tla. "Ne smete delati, osibeli ste..." Stopila je na cesto. Prodala je zadnje, kar je imela. Vsakokrat je dejala: "Saj ne bom rabila." In vendar jo je ob slednjem kosu zapeklo v srce: na tistem ubožstvu je bila zgrajena njena in moževa sreča... Zamajala se je kot človek, ki so mu naložili pretežno breme, a ve, da ga mora nositi ali umreti. V sili je šlo tisoče možnosti skozi njene misli... Najgroznejša, najtrpkjeja je bila, stopiti na prag rodne hiše, se zjokati od žalosti in sramoto. Lenartov oče je stal z izrazom trdote na obrazu v mislih pred njo. Videla ga je le enkrat. V predmestju je imel trgovino in krémo na ime svoje že-

ne. Lenart ni nikoli prestopil njegovega praga, tudi bi se mu ne upala ziniti o tem. V nji je rasla misel iz dneva v dan, zrasla je visoko: stopila bom predenj in ga omečila. Katero srce bi se ne usmililo sina v ječi in njegove žene pred porodnimi bolečinami?

Tistega popoldneva je bila ta misel najvišje dozorela. Omahovaje je šla na pot. Predenj je stopila na ulico, se ji je zdela pot lažja, nenadoma ji je slednji korak zganil bolečino v srcu. Trikrat je šla mimo prodajalne, a se ni upala vstopiti. Opazila je, da stoji v prodajalni Trpin sam, se oslanja ob vrečo in kadil cigaro.

"S čim vam morem postreči?" Trepetaje je iskala besed in si izmisli laž.

"Pošljia me vaš sin."

"Moj sin?"

Košate obrvi so se naglo dvigale in padale, usta so se zganila v pomenljiv izraz.

Mož je odstopil za korak, prijel z roko za konec levega ušesa, na pol zaprl oči in premeril Cilko od vrha do tal.

"Aa—glej! Ti si njegova žena?"

Ni je poznal, oči je pasel na njeni nvanjosti, užival njeno zadržego.

"Saj veste, kako je z Lenartom..."

Trpin je stopil k vratom, ki so vodila iz prodajalne v ostale prostore in zaklical: "Ti—pojdi sem!"

Prikazala se je zastavna ženska zabuhlega obraza in se leno naslonila na podboje vrat.

"Poglej, to je žena našega Lenarta."

"Aaa!" je zinila ženska. "Tako od blizu je še nisimo videli... sploh nikoli..."

Cilka se je zdelala sama sebi kakor privezana na sramotni steber. Trpela je dolgo in molče, njuni pogledi so se je nasitili. Ženske ni pogledala, zdelo se ji je gnusna, strmela je možu v obraz: "To je njegov oče?" Oči so se ji zalile s solzami. Stokrat ji je bilo žal, da je vstopila. Rada bi bila zbežala, a tudi to ni bilo mogoče.

"Kaj pa hoče?" je vprašala ženska.

"Da jo pošljia Lenart... Saj še ni povedala..."

Cilka je bila pripravljena izpiti kupo ponižanja do dna.

SALAMAU VICTORY HAS ITS PRICE

LANDING BARGES wait on a New Guinea beach to take aboard Americans wounded during the campaign which resulted in the Allied capture of the strategic Japanese air base at Salamaua. Australian and American troops are now concentrating the attack on Lae, 21 miles to the north, where the remnants of 20,000 Jap troops are trapped and face death or capture.

"Lenart prosi, da bi nama pomagali."

"Kako pomagali?" je ženska gledala na moža.

"Da bi ju redili," so se skrčili Trpinovi prsti, kot da nekaj drži, a ne marajo izpustiti. "Pa otroka še nimata?" Požrl je slino. "Čemu je bežal od doma? Čemu se je tako mlad ženil? Ženiti se, a nato krasti..."

Cilka ni poslušala do konca. Upanje, ki je tako dolgo zorelo v nji, se je zrušilo. Ko je bila še otrok, si je želela imeti krila kot metulj in leteti pod solncem. Zdal ni čutila nog, kakor na perotih razočaranj in ponižanj je obletavala hiše, ulice in ceste, kakor da išče svoje stanovanje in ga ne more najti. O ljudje, ljudje! Prej so se bili spomini umirili, zdaj je znova zagorelo v nji. Takla je, da so se mimoidoči ozirali za njo. Uteči, izginiti — kam, kam, kam?

Gost meak je ležal po ulicah, v temo so bile zavite stopnice, ko se je Cilka vrnila domov. Pred vrati stanovanja je stala senca. Ženska. Cilka se je sprva zavzela, se prestrašila, nato se je razveselila. Morda je kdo, ki bo dal njeni duši opore.

Senca se je zganila, Cilka jo je spoznala po obrisih. Bila je Irma. Bridko je planilo skozi zavest: kaj ji neki hoče? Ali se je prišla norčevati v hipu, ko je bilo stanovanje prazno in njena duša še nikoli ni bila tako razdušena kot zdaj. Irma se ji je nasmešnila in ji podala roko.

Cilka ni opazila bledice na njenem obrazu, črnih krogov pod očmi. Grenek nasmešni ni kazal prikritega namena. Odprla je vrata v kuhinjo in prižgala luč. "Oprostite, pri nas je vse prazno." Čemu se ji je opravičevala? Irma je sedla na edino stolico, se ozrla po kuhinjski posodi, ki je stala po zabojih na tleh.

"Vaš mož je imel revolver..." Cilka ni opazila, da se je vsa kri pogнала v Irmin obraz. "Ali mi ga prodaste?"

Cilka je še pozno v noč, ko se

je vršila pri nji hišna preiskava, nosila revolver v svojih nedrih. Kadar se je zganila, se je lede-no premaknilo pod obleko, kakor da nosi kačo na svojih prsih. Bila je hvaležna, da niso našli prepovedanega orožja. Takrat ni vedela, kam ž njim. Ali naj ga nese na ulico in ga skrivaj spusti na tla... Pozno v noči se je spazila v podstrešje in ga skrila pod opeko.

Zdal niti pomislila ni, kaj bo ti ženski orožje. Pomutila se je le pri spominu. Irma je razumela, da Cilka omahuje: da ali ne? Dvignila se je, kakor da ne more obstati na mestu, z roko je potegnila preko čela.

"Dam vam zanj, karkoli zahtevate."

To je bilo mnogo. Cilka ni razmišljala. Če bi bil revolver našli v podstrešju, bi bila lahko utajila, da ni njen. Vendar jo je zavest, da je orožje v njeni bližini, vznemirjala marsikatero uro. Rada bi se ga bila iznebila. Misel na pomoč, ki se ji je zdaj nudila, ji je olajšala mučno razpoloženje, v katerem se je vrnila domov.

"Počakajte za trenotek." Odšla je skozi vrata in tipala v podstrešje.

Duri iz kuhinje v sobo so bile odprte. Irma je pogledala skozi nje. Vse je bilo prazno; nekaj obleke je bilo razobešeno po stenah, na tleh je stal kovčeg in velika košara. Blazina je bila upognjena, a s stene je gledala v medlo svetlobo kuhinje temna podoba. Radi revščine, ki je vpila pred njo, ali radi dozdnevne Lenartove podobe? Umaknila se je in se znova razgledala po kuhinji. Lenartova podoba je izginila, ostala je revščina, katere slika se ji je od hipa do hipa močneje zajedala v dušo. Sedla je na stol. Ali je kdaj mislila le na se? Trepetala je... Za trenutek jo je vso obvladala misel, da bo v hipu, ko vstopi Cilka, razodela vse...

Vrata so se odprla. Cilka je tiščala na prsih nekaj temnega. V hipu, ko jo je Irma uzrla, je bil premagan občutek krivde.

To žensko je mrzila, tega si ni mogla tajiti. Vtis revščine je izginil prav tako naglo kot Lenartova slika, pred njo je v mislih stal Emil, ob njem predstave, ki so jo mučile zadnje dni. Usmiljenje se je upognilo globoko pod težo neumljivega strahu in samoljubja.

Cilka je obstala za zaprtimi vrati. Ali je brala, kaj se godi v tistem hipu v Irminem srcu? Zakaj se je prav v tistem trenutku bridko zganil otrok pod

Razni mali oglasi

ZENSKÉ
za
ČIŠČENJE
URADNIH
PROSTOROV
stare 18 do 48 let
za delo
od
6:00 P. M.
do
2:30 A. M.
48 ur na teden
58c na uro

Čas in pol za nadurno delo
Povišanje plače po šestih
mesecih
Oglasite se na:
EMPLOYMENT OFFICE
CHICAGO
UNION STATION
516 W. Jackson

DELO DOBE
ZENSKÉ
ZA UČENJE
CEMENTIRATI
vojaških dežnih plaščev.
Začetna plača 50c na uro
Prilika za delo od kosa
EUGENE USOW MFG.
COMPANY
1315 West Congress Street

DELO DOBE
Oskrbnice (Janitresses)
in ženske za čiščenje uradov
v Union Station Building
Vi lahko naredite svoj del v nujni
vojni industriji s tem, da pomagate
transportacijskemu sistemu
NA STAROST SE NE VPRAŠA
Stalno delo sedaj in po vojni
IZREDNO DOBRA PLAČA
48 URNO DELO
Čas in pol čez 40 ur
POVIŠANJE PO 6 MESECIH
Employment office:
CHICAGO UNION STATION
516 West Jackson, Chicago

srcem? Obstala je pred Irmin mi očmi, kakor da vidi v zraku svojo golo misel: zakaj se sem prej spomnila na revolver? "Čemu vam bo to?" Irmin glas je trepetal. Pr magovala se je, da bi bila m na, prijazna. "Emil se odpelje po trgovski opravkih; večjo vsoto denarja imel s seboj..." Cilka bi bila verjela beseda a očem ni mogla verjeti. Irma segla v torbico, vzela iz nje b kovec in ga z naglo kretljivo ložila na mizo. Vsota je bila ko visoka, da so Cilkinе oči kaj časa kot začarane strmeli papir. To je njeno sumno bolj potrdilo. Nenadoma se tega sramovala, stresla z glavo in položila orožje na mizo. Ir narja se ni upala dotakniti. (Dalje prihodnjič.)

Vložite svoje prihranke v ameriške vojnopravilne bonde in pomagajte k porazu Hitlerja japonskih militarističnih boji

Razni mali oglasi

POTREBUJEMO
MOSKE
in
ZENSKÉ
za
NUJNO
OBRAMBNO
DELO
Nobene skušnje se ne zahtevajo
mi vas naučimo dela
PUNCH PRESS OPERATOR
POLISHERS & BUFFERS
LIGHT ASSEMBLY WORK
PACKERS

TOOL & DIE MAKERS
and
PLASTIC MOLD MAKERS

Na starost se ne ozira.
Oglasite se osebno v naši svetiljeni delavnici po dnevu v noči.

BADGER TOOL
& MFG. CO.
1501 W. Polk St., Chicago

ZENSKÉ
17 ALI VEČ LET STARE
DELNO ALI STALNO DELO
v nujni jedilni industriji.
Prilika za bodočnost.

Delovne ure pričnanja
10 P.M. do 6 A.M.
6 A.M. do 2 P.M.
2 P.M. do 10 P.M.
4 P.M. do 12 P.M.

Dobra plača in veliko urnega dela
FARM CREST
BAKING CO.
4550 Jackson Blvd.

Delo dobe nakladači premog
"COAL SHOVELERS"
Stalno delo, dobra plača
HEDIGER COAL COMPANY
3700 Morse avenue

POMOČNIK v pekarni, stalno delo, dobra plača. 2717 W. Cermak St.
NOČNO ČIŠČENJE
uradov, nič ribanja. 26 ur dela tednu. 9 South Kedzie, Room 20

U. S. Treasury Department